

Cu totul altfel e destinul lui Foma Gordeev. Dar și acesta ajunge în postura de « oblicitel », ajunge să-și satisfacă pofta sfidînd pe « stăpînii vieții » și aruncîndu-le în față ce crede și ce știe despre fiecare. Însă numai după ce — ca urmare a orgiilor și a frămîntărilor chinuitoare care-l mistuie — începe să fie scirbit de propria existență, adică atunci cînd ajunge în situația de a nu mai crede în nimic, de a nu mai aștepta nimic.

În « viligiaturiștii », Suslov, dă pe față cinismul ascuns al majorității personagiilor (cu ilustrul Șalimov în frunte) numai pentru că se îmbată: « Dracu să-l ia ! Da, adineori am avut o discuție... Dar toate astea nu-s decît mofturi... Cunosc asta. Eu însumi făceam cîndva filozofie. Și eu am folosit la vremea mea toate cuvintele la modă și știu cît prețuiesc. Conservatorism, intelectualitate, democrație... și cîte altele. Toate nu-s decît vorbe goale... minciuni ! Înainte de orice, omul este o specie zoologică, asta-i adevărul. Dumneata o ști prea bine ! Și oricît te-ai schmonosi, nu poți ascunde că vrei să mininci, să bei... și să ai o femeie... La asta să reducă tot adevărul »... Depășind firul acțiunii, Gorki ne ajută să înțelegem că, vorbind așa, Suslov dă de gol, de fapt, convingerile escuse ale tuturor « viligiaturiștilor », cu toate că în aparență ei îl dezaprobă, nu însă în fond, ci pentru că « a luat-o razna », « a exagerat », etc.

Adevăruri ca cele pe care le proclamă « la beție » Suslov nu se dau de gol, pentru că aceia care le împărtășesc sînt oameni cu situație, se tem să-și arate adevărata față. În schimb, Vlas, după propria-i recunoaștere, e un om « ratat », un înrăit care urăște crunt lumea din jur și tocmai de aceea simte o plăcere nebună să o scandalizeze cu adevărurile și aforismele sale. Cînd sora sa, Varvara, îi reproșează acest obicei, Vlas răspunde : « Nu-mi place să vadă și alții că nu mi-e bine ». Și mai sincer e cu Maria Lvovna : « Toți oamenii ăștia... nu-i iubesc... nu-i respect ; sînt jalnici, mărunți, parcă ar fi niște țîntari... Nu pot vorbi serios cu ei... îmi provoacă o dorință josnică de a mă schimonosi, însă de a mă schimonosi pe față, mai cinstit ca ei... Capul mi-e parcă îmbicsit cu tot felul de lucruri vechi, inutile... Îmi vine să gem, să înjur, să mă vaiet... » Și mai departe : « N-ai să crezi... uneori am o poftă nebună să-i jignesc cu răutate de la obraz... » ...Și de fapt ce altceva face atunci cînd citește cunoscutele-i versuri sfidătoare ?

În *Viața lui Clim Samghin*, o serie de personaje, care în mod normal ar fi trebuit să-și ascundă convingerile cinice, nu o fac totuși din cauza acelui sentiment, de « clătinare a pămîntului sub picioare » care îi încearcă pe toți, pe măsură ce « spectrul » revoluției se apropie, în pofida jalnicilor lor împotriri. Pentru toți aceștia dronov-i cinismul e un refugiu în care speră să scape de « blestemele probleme » ale timpului. După cum tot în « indiferența cinică » față de viață caută să se refugieze și Conovalov și Emilian Piliai și Celcaș și atîția alți vagabonzi atunci cînd cîte o amintire frumoasă, cîte o faptă bună, generoasă, cîte un ecou al unei altfel de vieți, îi luminează dintr-odată existența și ei văd, dureros de clar, cît de întinată este ea, această existență.